

Л. А. Федорчук
студентка магістратури ННІ педагогіки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: Lujsife.76@mail.ru

Здоров'язберігаючі технології як один з аспектів управлінської діяльності керівника НЗ

Здоров'я-це безцінний дар природи,
воно дається, на жаль, не навіки,
його треба берегти.

І.П.Павлов.

У статті розкрито сутність поняття «здоров'язберігаючі технології», а також надані рекомендації керівникам НЗ щодо застосування здоров'язберігаючих технологій в управлінській діяльності і висвітлено одну з головних проблем, від якої залежить майбутнє нашої держави - це збереження і зміцнення здоров'я підрастаючого покоління і нації в цілому.

Актуальність теми зумовлена проблемою використання у навчальних закладах здоров'язберігаючих технологій саме в управлінській діяльності.

Мета статті полягає в розвитку і формуванні основ здорового способу життя, шляхом перебудови системи освіти та виховання людини, набуття знань, що дозволяє їй здійснювати гармонійний розвиток відповідно до вимог сьогодення.

Завдання : сформувати переконання в необхідності турбуватися про здоров'я своє і оточуючих; створити умови для оволодіння уміннями і навичками, завдяки яким людина здатна підтримати здоров'я; розкрити негативний вплив на здоров'я людини шкідливих звичок, навчити умінню відмовлятися від них; створити в закладах освіти умови для збереження і зміцнення здоров'я дітей і педагогів; запровадити систему моніторингу та діагностики сформованості культури здоров'я в навчальних закладах.

Формування, збереження й зміцнення здоров'я дітей та дорослих громадян України – одна з актуальних проблем нашого суспільства. Розбудова держави, її розвиток в цілому залежить від здоров'я населення, від збільшення здорових, сильних тілом і духом людей[1].

Зростання соціальних вимог до закладів освіти вимагає підвищення професійного рівня керівника. Керівник сучасного навчального закладу повинен не просто керувати освітнім процесом, він повинен формувати світосприйняття і світорозуміння, світогляд і волю, ідеали, поняття моральності й краси; формувати духовно-інтелектуальну, творчу особистість, адаптовану до нових умов, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісно-нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування. Перш за все керівник

навчального закладу повинен турбуватися про стан здоров'я як вихованців, так і працівників всього навчального закладу.

Не можна вважати себе культурною і освіченою людиною, не володіючи мистецтвом бути здоровим і не додаючи до цього вагомих зусиль. Здоров'я не завжди займає перше місце в ієрархії потреб людини. І це досить дивно, адже перше, чого ми бажаємо людині, поздоровляючи її з днем народження, зі святом, з якоюсь подією в житті – це здоров'я. Але, на жаль, визначне місце в нашому житті відводиться іншим речам та матеріальним благам життя, а також кар'єрі, успіху... Дуже важливе співвідношення між «хотіти» (бути здоровим) і «мати» (здоров'я). Справедлива щодо цього народна мудрість: «Здоров'я – це ще не все, але без здоров'я все інше ніщо». Здоров'я – найбільша цінність, яка, безсумнівно, повинна займати перше місце серед потреб людини[2,3].

Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Турботу викликає різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління, зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання смертності, особливо дитячої. Тому головним завданням у діяльності педагогічних колективів навчальних закладів на сучасному етапі повинно бути збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у вчителів, учнів та їхніх батьків.

Проблема здоров'язбереження та формування здорового способу життя належить до вічних в історії людства. Теоретичним підґрунтям розвитку фізичного виховання є роботи відомих учених: А. Волошина, О. Духновича, А. Макаренка, С. Русової, С. Сірополка, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших. Аналіз науково-методичних джерел свідчить про те, що для оптимізації процесу здоров'язбереження молоді та підлітків фізичне виховання повинно займати у навчальних закладах одне із провідних місць (Є. Дорошенко, В. Добринський, В. Велитченко, О. Вишневський).

Також поділяються думки багатьох педагогів-класиків (В. Бехтерева, П. Каптерева, Я. Коменського, П. Лесгафта, Г. Песталоцці, М. Пирогова, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, А. Макаренка, К. Ушинського, С. Френе, Р. Штайнера та ін.), так і сучасних науковців (В. Бобрицької, Є. Вайнера, Т. Волченської, Г. Зайцева, Е. Казіна, О. Іонової, Ю. Науменка, О. Савченко, Г. Серікова, С. Серікова, Т. Савустьяненко та ін.) стосовно того, що розв'язання проблеми забезпечення збереження й формування здоров'я лежить у площині побудови навчально-виховного процесу відповідно до цілей і принципів гуманістичної освіти.

Міцне здоров'я є запорукою розвитку людини як повноцінного члена суспільства. «У здоровому тілі – здоровий дух», - стверджували в античні часи; «Немає щастя без здоров'я», - гласить українське прислів'я. Людський організм є цілісною біосоціальною системою, що існує в єдності з навколишнім середовищем і регулюється центральною нервовою системою. У процесі фізичного розвитку постійно взаємодіють чинники спадковості та середовища, визначаючи особливості організму. За вченням фізіологів Івана

Сеченова (1829-1905) та Івана Павлова (1849-1936), зовнішнє середовище впливає на розвиток вроджених даних організму, регулює його функціональні можливості. Взаємодія чинників спадковості й середовища обумовлює особливості будови тіла, вищої нервової діяльності здібностей людини. Організм може існувати і успішно функціонувати лише тоді, коли перебуває у рівновазі з навколишнім середовищем[4].

Ефективне впровадження здоров'язберігаючої технології відбувається лише за умови, коли сам процес упровадження, складові технології, шляхи реалізації будуть зрозумілі, логічно обґрунтовані та інформаційно відкриті для педагогів і учнів, свідомо сприймаються ними. Діяльність навчального закладу щодо збереження та зміцнення здоров'я учнів та працівників лише тоді може вважатися повноцінною та ефективною, якщо в повній мірі, професійно та ефективно в єдиній системі реалізуються здоров'язберігаючі та здоров'яформуючі технології.

Аналіз класифікацій існуючих здоров'язберігаючих технологій дає можливість виділити такі їх типи (за О. Ващенко):

1. Здоров'язберігаючі технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в навчальному закладі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям людини.

2. Оздоровчі технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія.

3. Технології навчання здоров'ю - гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти.

4. Виховання культури здоров'я - виховання особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.

Однак слід зазначити, що поняття здоров'язберігаючі технології можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу - учнів та вчителів. І саме головне, що будь-яка педагогічна технологія має бути здоров'язберігаючою[5].

Не секрет, що від здоров'я вчителя залежить якість навчального процесу, психологічний комфорт учня в класі та здоров'я дітей. Хворий учитель навантажує негативною енергією дітей. Здоров'я педагога є

необхідною умовою його активної життєдіяльності, самореалізації, розвитку творчого потенціалу. Воно позначається на здоров'ї учнів і на результатах всієї навчально-виховної роботи. Стан здоров'я вчителя впливає на учнів на всіх рівнях: емоційно-психологічному, біоенергетичному, інформаційному, виховному. Нездоровий педагог не може забезпечити учневі необхідний рівень уваги, індивідуальний підхід, ситуацію успіху. Він не зможе займатися і вихованням культури здоров'я школярів, оскільки у цій роботі необхідний особистий приклад. Неблагополуччя психологічного здоров'я, деформації особистості педагога, прояви синдрому згорання, педагогічних криз безпосередньо впливають на здоров'я учнів. Тому проблема збереження і зміцнення здоров'я учителя повинно бути одним з пріоритетних у сфері його життєвих і фахових інтересів. Складовими цієї роботи є:

- підвищення обізнаності вчителів з питань збереження і зміцнення їхнього власного здоров'я;
- попередження професійних деформацій, допомога у їх усуненні;
- допомога у формуванні психологічного захисту від стресу, при потребі, у подоланні наслідків стресових ситуацій, усуненні синдрому емоційного згорання;
- профілактика педагогічних криз і допомога в усуненні їх наслідків;
- допомога в усуненні невротичних і психосоматичних розладів особистості педагога, гармонізації його особистості;
- робота зі створення сприятливого психологічного клімату у педагогічному колективі;
- співпраця з адміністрацією школи з метою створення безпечного освітнього середовища у загальноосвітньому навчальному закладі.

Навчання педагогічного колективу по впровадженню здоров'язберігаючих технологій здійснюється на педрадах, на семінарах, а також засіданнях методоб'єднань, де можуть розглядатися такі питання як: "Виховання в учнів відповідального ставлення до свого здоров'я", "Індивідуальна робота на уроках з основ здоров'я", "Перевірка знань без стресів", "Виховання бережливого ставлення до життя - на кожному уроці", "Як запобігти перевантаженню навчального процесу", "Застосування різнорівневого навчання", "Використання інтерактивних методів навчання, а також інноваційних технологій у процесі збереження здоров'я учасників навчального процесу", "Використання здоров'язберігаючих технологій в навчально - виховному процесі"; "Роль учасників освітнього процесу в формуванні культури здоров'я"; "Використання здоров'язберігаючих технологій у школі".

Отже, рекомендації керівникам НЗ щодо застосування здоров'язберігаючих технологій в управлінську діяльність доповнюють зміст здоров'язберігаючих технологій поняттям «здоров'язберігаючі заходи» і реалізують їх через: диспансеризацію учнів; «Дні здоров'я» та туристичні походи; шкільні спортивні свята та розваги; бесіди про здоров'я з учнями; бесіди про здоров'я з батьками; вітамінізацію; загартування; факультативи з проблем здоров'я та здорового способу життя; ведення

листків здоров'я та стіннівок на оздоровчу тематику; для педагогів організувати кімнату психологічного розвантаження; створити і запровадити модель «Школи збереження здоров'я», яка сприяла б збереженню та зміцненню здоров'я, встановлювала та заохочувала партнерство вчителів, учнів, батьків, громадськість, які у відповідному середовищі комплексним підходом вирішують проблеми стану здоров'я; формуванню людини з новою ментальністю, яка усвідомлює сама себе, є високоосвідченою, високодуховною, культурною особистістю, дбає про своє здоров'я і здоров'я оточуючих [6].

Список використаних джерел та літератури

1. Максимова О. О. Теорія та технологія валеологічної освіти дошкільників : навч. посіб. / Максимова О. О. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.- 228с.

2. Валеологія. Частина 1 / за ред. В. І. Бобрицької – Полтава, 2000. – 146с.

3. Валеологія. Частина 2 / за ред. В.І. Бобрицької – Полтава, 2000. – 160с.

4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. / Поніманська Т. І. – Київ : Академвидав, 2008.- С. 161-163.

5. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. - 2006. - №8. - С. 1-6.

6. Сучасний навчальний заклад – Школа сприяння здоров'ю: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару / ред. група: Л. Д. Покроєва, С. Є. Вольянська, І. В. Волкова, В. І. Олійник. – Харків : ХОНМІБО, 2006. – 148 с.

Л. Федорчук

Здоровьесберегающие технологи как один из аспектов управленческой деятельности УЗ

В статье раскрыта сущность понятия «здоровьесберегающие технологии», а также даны рекомендации руководителям учебных учреждений по применению здоровьесберегающих технологий в управленческой деятельности и раскрыта одну из главных проблем, от которой зависит будущее нашего государства - это сохранение и укрепление здоровья подрастающего поколения и нации в целом.

L. Fedorchuk

Health-technology as one aspect of the management of the head of the institution

The article describes one of the main issues on which the future of our country - is to maintain and promote the health of the younger generation and the nation as a whole and the essence of the concept of "Health-technology" and

recommended some tips for school leaders on the use of health 'yazberihayuchyh and health technologies in their management.